

آشنایی با کتابخانه دیجیتال و کتابدار دیجیتال

معیارهای شناسایی کتابخانه دیجیتال

علیپور حافظی در تعریف کتابخانه دیجیتال می گوید: کتابخانه های دیجیتال سازمان هایی هستند که در آن: اشیاء اطلاعاتی دیجیتال باید مبتنی بر اصول مجموعه سازی، گردآوری یا تولید شده باشند؛ کارکنان متخصصی به انتخاب و سازماندهی منابع اطلاعاتی بپردازند؛ اشیای دیجیتال از طریق شبکه به جامعه کاربران آن کتابخانه ارائه شود؛ مدیریت اشیاء دیجیتال با استفاده از سازوکارهای مدیریت فایل، مانند مدیریت در نمایش و ارائه اطلاعات به کاربران، و مدیریت سطح دسترسی صورت پذیرد؛ و اطلاعات دیجیتالی به مدت زمان طولانی همانند منابع اطلاعاتی پایدار قابل دسترس باشند. کتابخانه هایی که همه این عناصر را دارا باشند، بدون توجه به کمیت آنها، کتابخانه دیجیتال نامیده می شوند.

کتابدار دیجیتال کیست؟

کتابدار دیجیتال یک متخصص اطلاع رسانی حرفه ای است که کارایی اطلاعات، فراخوانی، طرح ریزی، داده کاوی، دانش کاوی، خدمات مرجع دیجیتالی، خدمات اطلاع رسانی الکترونیک، استخراج، نمایش و نشر اطلاعات، هم آرایی، جستجو به ویژه جستجو در لوح های فشرده، خطوط پیوسته، اینترنت، وب جهان گستر، دستیابی و بازیابی چندرسانه ای را با هم هماهنگ می کند و نقشی شاخص و پویا در دستیابی آسان به اطلاعات دیجیتالی که به صورت رایانه ای نگهداری می شود، دارد. این منابع شامل چکیده نامه ها، پایگاه های اطلاعاتی تمام متن، صوت و نوارهایی که به صورت دیجیتالی ضبط شده اند، می شود. برای یافتن اطلاعات مناسب در وقت مناسب، تحقیق، آموزش، کارورزی و همچنین نشر و اشاعه آثار در قالب های مورد نیاز کاربر از ضروریات حرفه ای اساسی کتابدار دیجیتال است. به عبارت دیگر یک کتابدار دیجیتال مسئول انتخاب، فراهم آوری، سازماندهی، دسترسی و نگهداری کتابخانه دیجیتال است. کتابخانه دیجیتال در اشکال مختلفی از کتابخانه های عمومی تا مجموعه وسیعی از رکوردهای شخصی وجود دارد. این کتابخانه های جدید امکان دسترسی به مواد و مجموعه را برای عموم مردم فراهم می کند به طوری که با یک کلیک ماوس امکان فراخوانی از اینترنت فراهم می شود. کتابداران دیجیتال بر تمامی جنبه های مدیریتی کتابخانه یا وب سایت مجموعه نظارت می کنند.

نیازمندی های مهارتی کتابدار دیجیتال

با در نظر گرفتن خدمات و نیازهای کتابخانه‌های دیجیتال، مهارت‌هایی از قبیل «مهارت آموزشی»، «مهارت پژوهشی»، «مهارت مدیریتی»، «مهارت اطلاعاتی»، «مهارت اینترنتی»، «مهارت شخصیتی» و «مهارت رایانه‌ای» از جمله اصلی‌ترین مؤلفه‌هایی هستند که در صورت به‌کارگیری توسط کتابداران می‌توانند به ارتقای کیفیت امور مختلف در کتابخانه کمک شایانی داشته باشند. با توجه به این‌که امروزه کتابداران در مواجهه با اطلاعات فیزیکی و دیجیتالی بایستی خبره باشند، در ادامه پنج مهارت برتر را که هر کتابدار جهت موفقیت در حال و آینده باید داشته باشد و یا کسب کند، ارائه شده است:

۱. گزینش اطلاعات

از آنجایی‌که نقش اصلی هر نوع کتابخانه گزینش اطلاعات است، نیاز به این مجموعه مهارت هرگز از بین نخواهد رفت. کتابداران دیجیتال در فرآیند ارزیابی و ویرایش این‌که کدام اطلاعات ارزشمندتر هستند و همچنین دسته‌بندی و طبقه‌بندی اطلاعات به منظور تسهیل بازیابی و استفاده، نقشی بسیار حیاتی دارند.

۲. تحقیقات با ارزش بالا - عمقی

اکثر مردم فاقد مهارت‌های پژوهشی مناسب هستند و در مواجهه با حجم و سرعت فزاینده اطلاعاتی که مدیریت آن مشکل است، کتابداران به منابعی ارزشمند برای رجوع تبدیل می‌شوند.

۳. حفاظت دیجیتال

کتابخانه‌ها به‌طور سنتی منابع فیزیکی مانند کتاب‌ها، مجله‌ها، نقشه‌ها و... را نگهداری می‌کردند. اکنون آن‌ها دارای منابع دیجیتال تبدیل‌شده‌اند، به‌علاوه امروزه منابع اصلی در حال تولید با فرمت دیجیتال هستند. بنابراین تغییر ضروری برای کتابداران، چگونگی حفاظت از دارایی‌های دیجیتالی و مدیریت آن‌ها و همچنین آشنایی با سیستم‌ها و ابزارهای مورد استفاده در این فرآیند است.

۴. محیط همراه

وقتی بیشتر اطلاعات به‌صورت ابر (در فضای ابری) ذخیره می‌شوند و جستجو و مصرف اطلاعات با استفاده از دستگاه‌های همراه صورت می‌پذیرد، کتابداران باید با آن‌ها آشنا باشند و درباره محیط همراه دانش کافی داشته باشند. کتابدارانی که در استفاده از دستگاه‌های همراه، همچون تبلت و گوشی‌های هوشمند مهارت داشته باشند می‌توانند تضمین کنند که محدودیت‌ها و نقاط قوت آن‌ها سنجیده شده و در درون سیستم‌های اطلاعاتی و پرتال‌های کتابخانه استفاده می‌شود. کتابداران باید مزایا و معایب رایانش ابری را درک کنند تا به‌منظور اخذ تصمیمات و برای گزینش اطلاعات و حفاظت دیجیتال به‌عنوان مشاور و راهنما خدمت‌رسانی

کنند. رایانش ابری به ساده ترین بیان، روشی متفاوت از ارائه خدمات بر بستر اینترنت است. رایانش ابری مجموعه ای از امکانات است که دسترسی مستمر به ابزارها و نرم افزارها را فراهم می کند. یکی از ویژگی های چنین خدمتی، به صرفه بودن آن است چرا که کاربر بر اساس میزان مصرف، هزینه را پرداخت می کند. از طرفی زیرساخت نرم افزار و مدیریت آن بر عهده شرکت ارائه دهنده خدمات رایانش ابری بوده و خریدار، با هزینه کمتر به شکلی باثبات به خدمت دسترسی دارد.

۵. همکاری، رهبری و تسهیل

کتابداران باید به منبعی بسیار حیاتی در تسهیل تصمیم گیری های راهبردی درباره تهیه و تدارک اطلاعات و بودجه های اطلاعات تبدیل شوند. آن ها باید نقشی بیش از یک نقش هدایت کننده/ تسهیل کننده/ آموزش دهنده به عهده بگیرند، به عنوان مثال آن ها می توانند گروه هایی را برای تهیه داده و بهترین نوع استفاده از آن داده ها توصیه کنند.

منابع

Lib2mag.ir

<https://www.sepidarsystem.com>

گردآوری : عاطفه عزیزیان

مسئول کتابخانه دانشکده بهداشت دامغان

بهار ۱۴۰۲